

KANCELARIA SENATU

BIURO ANALIZ, DOKUMENTACJI I KORESPONDENCJI

BADK-133-87/17
PW-51/17

Warszawa, 15 lutego 2018 r.

Nr: 32417/4	Data wpływu petycji 11 grudnia 2017 r.
	Data sporządzenia informacji o petycji 15 lutego 2018 r.

PRAWO RODZINNE I OPIEKUŃCZE

TEMAT

**OCHRONA POLSKICH RODZIN
W SPRAWACH MIĘDZYNARODOWYCH**

WNOSZĄCY PETYCJE: petycja zbiorowa

Stowarzyszenie Wolne Społeczeństwo z siedzibą w Poznaniu.

PRZEDMIOT PETYCJI:

Podjąć inicjatywę ustawodawczą dotyczącą ochrony polskich rodzin w sprawach międzynarodowych, w tym wprowadzenia całkowitego zakazu wydawania za granicę dzieci polskich do adopcji.

UZASADNIENIE WNOSZĄCYCH PETYCJE:

Przedmiotem petycji są wnioski o wprowadzenie zmian ustawowych dotyczących:

- całkowitego zakazu wydawania za granicę dzieci polskich rodziców oraz ochrony praw każdego dziecka do obywatelstwa, więzi rodzinnych i ojczyzny,
- zakazu pozarodzinnych adopcji zagranicznych oraz przenoszenia miejsc zamieszkania dzieci adoptowanych,
- udziału ławników i organizacji pozarządowych w każdym postępowaniu sądowym dotyczącym adopcji lub opieki zastępczej dla dziecka oraz w sprawowaniu nad nimi nadzoru.

Ponadto, autorzy petycji postulują:

- utworzenie funduszu ochrony prawnej polskich rodzin i dzieci za granicą,
- powołanie polskiego Centrum Międzynarodowej Ochrony Rodzin i wyjaśniania poważnych naruszeń praw rodziny lub dziecka z udziałem organizacji pozarządowych.

STAN PRAWNY:

Konstytucja RP z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) w art. 72 zapewnia ochronę praw dziecka oraz wprowadza prawo każdego do żądania od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, a także wyzyskiem i demoralizacją.

Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz. Urz. UE L 338 z 23 grudnia 2003 r.) obejmuje dwie kategorie spraw: sprawy małżeńskie oraz sprawy dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej (w tym przyznawania, wykonywania, przekazywania oraz pełnego lub częściowego pozbawienia władzy rodzicielskiej).

Konwencja o Prawach Dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526 ze zm.) w art. 21 stanowi, że: „Państwa–Strony uznające i/lub dopuszczające system adopcji zapewnią, aby

dobro dziecka było celem najwyższym, i będą:

a. czuwać, aby adopcja dziecka odbywała się tylko z upoważnienia kompetentnych władz, które będą decydować - zgodnie z obowiązującym prawem i postępowaniem oraz na podstawie wszelkich stosownych i wiarygodnych informacji - o tym, że adopcja jest dopuszczalna ze względu na sytuację dziecka w odniesieniu do rodziców, krewnych i opiekunów prawnych, oraz - w przypadku gdy jest to wymagane - aby osoby zainteresowane świadomie wyraziły zgodę na adopcję po przeprowadzeniu z nimi niezbędnych konsultacji;

b. traktować adopcję związaną z przeniesieniem dziecka do innego kraju jako zastępczy środek opieki nad dzieckiem, jeżeli nie może być ono umieszczone w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej albo nie można mu zapewnić w żaden inny odpowiedni sposób opieki w kraju jego pochodzenia;

c. dbać o to, aby dziecko adoptowane do innego kraju miało zabezpieczenie gwarancyjne i poziom życia odpowiednie do tych, które byłyby zapewnione w przypadku adopcji krajowej;

d. podejmować wszelkie właściwe kroki dla zapewnienia, aby w przypadku adopcji do innego kraju osoby w niej zaangażowane nie uzyskały z tego powodu niestosownych korzyści finansowych;

e. sprzyjać osiągnięciu celów niniejszego artykułu, tam gdzie jest to stosowne, przez zawieranie dwustronnych lub wielostronnych porozumień lub umów, a także dążyć w ich ramach do zapewnienia, aby umieszczenie dziecka w innym kraju odbywało się za pośrednictwem kompetentnych władz lub organów”.

Konwencja o ochronie dzieci i współpracy w dziedzinie przysposobienia międzynarodowego sporządzona w Hadze dnia 29 maja 1993 r. tzw. Konwencja haska (Dz. U. z 2000 r. Nr 39, poz. 448) nakłada na jej strony szereg wymogów prawnych, w tym obowiązek ścisłej współpracy, w celu jak najlepszej ochrony prawnej interesów adoptowanych dzieci. Zgodnie z art. 14 osoby mające zwykły pobyt w Umawiającym się Państwie, które zamierzają przysposobić dziecko na stałe zamieszkałe w Polsce, powinny zwrócić się do organu centralnego państwa ich stałego pobytu lub innej upoważnionej przez ten organ organizacji.

Polska od 1 października 1995 r. jest związana konwencją haską. Od tego czasu, obowiązuje zasada subsydiarności adopcji międzynarodowych.

Europejska Konwencja o Przysposobieniu Dzieci sporządzona w Strasburgu dnia 24 kwietnia 1967 r. tzw. Konwencja strasburska (Dz. U. z 1999 r. Nr 99, poz. 1157) określa

bardziej szczegółowe standardy europejskie dotyczące przysposobienia m.in. takie, że orzeczenie przysposobienia powinno być poprzedzone wnikliwymi wywiadami z uwzględnieniem wszelkich aspektów psychologicznych, środowiskowych i medycznych.

Konwencja dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę sporządzona w Hadze dnia 25 października 1980 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 108, poz. 528) reguluje kwestię „porwań rodzicielskich” w przypadku uprowadzenia lub zatrzymania dziecka w innym państwie. Konwencja m.in. zapewnia niezwłoczny powrót dzieci bezprawnie uprowadzonych lub zatrzymanych w jednym z Umawiających się Państw.

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682 ze zm.), dalej k.r.o., w art. 114 § 1 stanowi, że można przysposobić osobę małoletnią, tylko dla jej dobra.

Zgodnie z art. 114¹ „przysposobić może osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych, jeżeli jej kwalifikacje osobiste uzasadniają przekonanie, że będzie należycie wywiązywała się z obowiązków przysposabiającego oraz posiada opinię kwalifikacyjną oraz świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez ośrodek adopcyjny, o którym mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, chyba że obowiązek ten jej nie dotyczy”.

W art. 114² zawarta jest zasada, zgodnie z którą adopcja zagraniczna jest dopuszczalna tylko wówczas, gdy w Polsce nie jest możliwe zapewnienie dziecku odpowiedniego zastępczego środowiska rodzinnego.

Ponadto, zgodnie z art. 120¹ k.r.o., jeżeli przez przysposobienie przysposabiany miałby zmienić dotychczasowe miejsce zamieszkania w Polsce na miejsce zamieszkania w innym państwie, przysposobienie może być orzeczone po upływie określonego przez sąd opiekuńczy okresu osobistej styczności przysposabiającego z przysposabianym w dotychczasowym miejscu zamieszkania przysposabianego lub w innej miejscowości w Polsce.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r., poz. 697) w art. 167 stanowi, że „dziecko może być zakwalifikowane do przysposobienia związanego ze zmianą dotychczasowego miejsca zamieszkania dziecka na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na miejsce zamieszkania w innym państwie po wyczerpaniu wszystkich możliwości znalezienia kandydata do przysposobienia tego dziecka na terenie kraju, chyba że między przysposabiającym a przysposabianym dzieckiem istnieje stosunek pokrewieństwa lub powinowactwa albo gdy przysposabiający już przysposobił siostrę lub brata przysposabianego dziecka”.

DZIAŁANIA POWIĄZANE:

Sąd Najwyższy w uchwale 7 sędziów z dnia 12 czerwca 1992 r., sygn. akt: III CZP 48/92 wyjaśnił, że przysposobienie dziecka polskiego, związane z przeniesieniem do innego kraju może nastąpić, jeżeli nie ma możliwości umieszczenia go na równorzędnych warunkach w rodzinie zastępczej lub adopcyjnej na terenie Polski oraz, że w postępowaniu tym decydujące znaczenie ma nadrzędny interes dziecka.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 5 lipca 2006 r., sygn. akt: IV CSK 127/06 stwierdził, że adopcja zagraniczna powinna być traktowana jako ultima ratio. Jednakże nadrzędny interes (dobro) dziecka, możliwość pełnego i harmonijnego rozwoju może wymagać, w konkretnym wypadku, odrzucenia zasady pierwszeństwa adopcji krajowej.

INFORMACJE DODATKOWE:

Artykuł 114² § 1 został wprowadzony do k.r.o. ustawą z dnia 26 maja 1995 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodziny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 83, poz. 417), która weszła w życie 20 października 1995 r.

Procedury adopcji związanej ze zmianą miejsca zamieszkania dziecka na miejsce poza Polską mogą przeprowadzać wyłącznie ośrodki adopcyjne upoważnione do współpracy z organami centralnymi innych państw. W Obwieszczeniu z dnia 11 października 2013 r. Minister Pracy i Polityki Społecznej w określił listę ośrodków adopcyjnych upoważnionych do współpracy z organami centralnymi innych państw lub z licencjonowanymi przez rządy innych państw organizacjami lub ośrodkami adopcyjnymi (M. P. z 2013 r., poz. 850).

Minister Sprawiedliwości w odpowiedzi z 29 kwietnia 2015 r. na oświadczenie senatorów Roberta Mamąta i Waldemara Kraskę wyjaśnił, że dla sędziów orzekających w sprawach rodzinnych zostały zorganizowane szkolenia w zakresie wybranych zagadnień dotyczących przysposobień krajowych i zagranicznych.

Departament Polityki Rodzinnej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej opracował statystykę adopcji międzynarodowych w latach 2003-2015 na podstawie danych statystycznych ze sprawozdań Ośrodków Adopcyjnych prowadzących przysposobienie międzynarodowe. Najwięcej adopcji odnotowano w 2008 r. – 389, najmniej w 2012 r. – 255.

OPRACOWAŁA

Żaneta Urawska

WICEDYREKTOR

Danuta Antoszkiewicz